

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. ahova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél lpen.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
ahova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

PONTOS ÉS
LEGJOBB

Ó R Á K

5 évi jótállás mellett! 5

= Egyházi szentedények =

urvacsora-kelyhek, keresztelő-kannák
medenczék és borkancsók ■ ■ ■

arany és ezüst ékszerek

evőeszközök, chinaezüst-disztárgyak

részletfizetésre is!

Javításokra és vidéki megrende-
lésekre különös gondot fordítok!

Pontos
kiszolgálás;
jutányos
árak!

Arjegyzék 2000 képpel ingyen és bérmentve

POLGÁR KÁLMÁN

műorás és ékszerész BUDAPESTEN VII. Erzsébet-körut 29 sz

Az ev. ref. egyházak szállítója,

A vonatok indulása Debreczen állomásról. — Érvényes 1908. október hó 1-től.

D é l e l ő t t				D é l u t á n					
vonat- szám	óra	perc	vonat neme	hova ?	vonat- szám	óra	perc	vonat- neme	hova ?
1713	2 20		szv.	Püspökladány, Budapest k. p. u.	1705	12 10		szv.	Budapest k. p. u.
1706	2 44		"	Máramarossziget, Körösmező	4404	12 15		"	Hajdunánás, Tiszalök
4212	4 31		vv.	Tiszafüred, Füzesabony	1702	12 20		gyv.	Máramarossziget, Körösmező
1721	5 09		mtv.	Püspökladány	4710	12 26		szv.	Nyiregyháza, Szerencs
1710	5 10		szv.	Szatmárnémeti	4716*)	2 20		mtv.	Hajduhadház (csak XI/1-ig)
4702	5 15		"	Nyiregyháza, Szerencs	1770	3 11		tvsszsz	¹⁾ Érmihályfalva
4402	5 30		mtv.	Hajdunánás, Tiszalök	1745	3 45		"	Püspökladány
4408	8 09		"	Hajdunánás	1708	3 56		szv.	Máramarossziget, Körösmező
4704	8 51		szv.	Nyiregyháza, Szerencs	4706	4 28		"	Nyiregyháza, Szerencs
1703	8 57		gyv.	Budapest k. p. u.	4406	4 36		"	Hajdunánás, Tiszalök
4512	9 41		vv.	Derecske, Nagyléta—Vértes	1701	4 42		gyv.	Budapest k. p. u.
1742	10 00		tvsszsz	Királyháza	4514	4 51		vv.	Derecske, Nagyléta—Vértes
4204	11 33		szv.	Tiszapolgár, Tiszafüred, Füzesabony	4214	4 56		"	Tiszapolgár, Tiszafüred
1747	11 28		tvsszsz	Püspökladány	1704	6 57		gyv.	Szatmár-Németi
4414	11 11		mtv.	Hajduböszörmény	4410	7 00		mtv.	Hajdunánás
					4708	7 06		szv.	Nyiregyháza, Szerencs
					1709	9 00		"	Püspökladány, Nagyvárad
					4714	10 38		mtx.	Nyiregyháza
					1707	10 40		szv.	Budapest k. p. u.
					1712	10 53		"	Máramarossziget

¹⁾ Csak a debreczeni országos vásárok két napján közlekedik.
*) Április 1-től újból fog közlekedni.

Jegyzet
Dél előtt = éjjel 12 óra 1 perctől déli 12 óráig.
Dél után = déli 12 óra 1 perctől éjjel 12 óráig.

A vonatok érkezése Debreczen állomásra. — Érvényes 1908. október hó 1-től.

D é l e l ő t t				D é l u t á n					
vonat- szám	óra	perc	vonat neme	honnan ?	vonat- szám	óra	perc	vonat neme	honnan ?
1713	1 29		szv.	Máramarossziget	1702	12 08		gyv.	Budapest k. p. u.
1706	2 18		"	Budapest k. p. u.	4413	2 00		mtv.	Hajduböszörmény
1720	5 03		"	Nagyvárad, Püspökladány	1744	2 51		tvsszsz	Püspökladány
4713	6 35		mtv.	Nyiregyháza	4513	3 05		vv.	Nagyléta—Vértes, Derecske
1711	6 48		szv.	Királyháza	4705	3 24		szv.	Szerencs, Nyiregyháza
4401	7 14		"	Tiszalök, Hajdunánás	1708	3 36		"	Budapest k. p. u.
4511	7 20		vv.	Nagyléta—Vértes, Derecske	4403	3 40		mtv.	Tiszalök, Hajdunánás
1742	7 46		tvsszsz	Püspökladány	1701	4 22		gyv.	Körösmező, Máramarossziget
4211	7 54		vv.	Tiszafüred	4213	5 31		vv.	Füzesabony, Tiszafüred
4701	8 04		szv.	Szerencs, Nyiregyháza	4405	6 30		szv.	Tiszalök, Hajdunánás
1703	8 46		gyv.	Szatmár-Németi	4715*)	6 33		mtv.	Hajduhadház (csak XI/1-ig)
1722	9 36		mtv.	Püspökladány	1709	6 43		szv.	Szatmár-Németi
4407	11 26		"	Hajdunánás	1704	6 49		gyv.	Budapest k. p. u.
4703	11 22		szv.	Szerencs, Nyiregyháza	4707	8 46		szv.	Szerencs, Nyiregyháza
1705	11 40		"	Körösmező, Máramarossziget	4515	9 25		vv.	¹⁾ Derecske
					1712	9 46		szv.	Budapest k. p. u. Püspökladány
					1707	10 12		"	Körösmező, Máramarossziget
					4400	10 13		mtv.	Hajdunánás
					4203	10 07		szv.	Füzesabony, Tiszafüred, Tiszapolgár
					4711	10 26		"	Szerencs, Nyiregyháza

¹⁾ Május 15-től szeptember 15-ig csak ünnep-és vasárnapokon közlekedik.
*) Április 1-től újból fog közlekedni.

Jegyzet.
Dél előtt = éjjel 12 óra 1 perctől déli 12 óráig.
Dél után = déli 15 óra 1 perctől éjjel 12 óráig.

Huszonkilencedik évfolyam.

14. szám.

Debrecen, 1909. Április 3.

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomató-utca 9. sz. ahova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők.

Meddig hetenként egyszer szombaton, másfél lpen.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, felévre 6 korona.

Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomató-utca 9. sz.
ahova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Virágvasárnapi ének.

Zendüljön a hozsánna,
Zendüljön a hozsánna,
Krisztus győzelme napján;
Kezünkben pálmaággal,
Szívünkben égi lánggal
Kisérjük őt ma útján.

Jézus, légy áldott,
Ki meghódítád e világot!
Isten, segítsd a győzőt
És vidd őt
Nagyobb-nagyobb erőre,
Előre,
Szent országod diadalmára,
Hozsánna, hozsánna!

SZABOLCSKA MIHÁLY.

A kolozsvári út.

Ragyogó tavaszi napfényes időben virágvásárnap hetében tartotta az Orle. bevonulását Kolozsvárra, a királyhágóntúli Magyarország fővárosába.

Régen vártunk erre a vállalkozásra és a mi erdélyi testvéreinkkel való megegyezésre.

Minekutánna Tiszántul, Dunántul és Duna-melléken befogadtak volna bennünket és teljes volna a nagy ügynek győzelme, eljött az idő, hogy azokat is felkeressük, a kik még nem csatlakoztak hozzánk s a kik miatt hiányos a szenteknek egyesége.

Tiszáninnét mesterséges gyűlöletet szítnak ellenünk, erősen és folyton támad az elfogult és hivatalos sajtó, de hiven és testvériesen kitart mellettünk a lelkészi kar többsége.

Erdélyben tartózkodó a hivatalos egyház, de közös munkára nyújt jobbot az egyházi értekezlet; szigorú bírálónk, de nem ellenségünk az egyházi sajtó; buzgók, barátaink, de nem határozta el magát a lelkészi kar egy része.

Hozzájuk kellett azért elsőben elmennünk a baráti kézfázásra, az őszinte ellenvetések meghallgatására, a magunk igazságainak elmondására, a lelkeknek megnyerésére.

Hideg fogadtatást, diplomatiszálást és merevséget vártunk és meleg barátságra, őszinte nyílt szívekre és velünk munkálni kész lelkekre találtunk.

Valami magasabb lelkesedés és hangulat uralta Kolozsváron minden összejövetelünket, tanácskozásainkat és tette sikeressé vállalkozásunkat. A gyűlés előestéjén Herepei esperes, Nagy Károly egyházi értekezlet elnök s a ref. theol. fakultás igazgatója s Pokoly József a ref. theol. fakultás tudós tanára, az igazgatótanács tagja cseréltek velünk szót és tettek bizonyosságot arról, hogy a lelkészek országos egyesülése eszméjének barátai.

A választmányi gyűlésen, melyre kitünőségeink üdvözlétüket küldték, s melyre minden kerületből eljöttek képviselőink (azok között Sulyok István nagyváradi lelkész és bihari esperes) viszont az Orle. tett bizonyosságot arról, hogy nem akarjuk az egyesületi erőt a történetileg kialakult hivatalos egyházzal szembe állítani és a békés közreműködés útjából elhárítjuk az akadályokat s miután erre nézve az alapszabályok képezik az ütköző pontot, mi készek vagyunk azokat akár végkép is visszavonni.

De nem is lesz erre szükség, mert az alapszabályok fentartása mellett is megvan a békés kibontakozás lehetősége. Ha a konvent a maga

részéről tudomásul veszi az Orle. alapszabályait, és azokat, miután országos egyesületről van szó, egyuttal teljes tisztelettel az országos törvények iránt a belügyminiszterhez is felterjeszti: megnyugthatik a hivatalos egyház is, melynek az Orle. minden tekintetben támogatására kíván lenni és megnyugodhatunk mi is, a kik a magyar ref. egyház javát és megépítését s a közös, együttműködés lehetőségét keressük.

Ime itt a *Kálvin-émlékünnepély*. Erre az Orle. Genfben két követet küld s ezek beszámolóját közzé tenni rendeli. Jubiláris egyházi beszédet írat, őszi gyűlése alkalmából, melyet a magyar kálvinizmus őrvárosában Debrecenben ohajt megtartani, külön Kálvinémlék-ünnepélyt rendez, s azon emlékbeszédet mondhat és erre főt. Eröss Lajost a tiszántúli egyházkerület püspökét kéri fel. Ekkor ohajtja megvetni a *magyar kálvineum* alapját is, mely az összes ref. lelkészek árvait befogadja és egyébként is egy tanügyi internátus céljait szolgálja.

Ez lenne a nagy jubiláris esztendőnek egyik látható emlékjele, a testet öltött szeretet megvalósítása, régi tartozás teljesítése és igazi evangéliumi szellemű munka, melyet régen keresünk, de melyhez az ellentétes és ellenséges áramlatok miatt nem tudunk eljutni.

Tárgyaltunk a világiakhoz való viszonyunkról is s azt testvériesnek, az egyetemes papság elvéhez méltónak kívánjuk formálni.

A gyülekezeti építő munka részleteivel is foglalkoztunk s egy napilap kiadatásának a dolgaival, melyre nézve ajánlatot kaptunk. Gyűlés közben tisztelegtünk az erdélyi egyházkerület nagynevű püspökénél, a ki minket szeretettel fogadott, mint munkatársait üdvözölt s a ki fenkölt szárnyalású beszédében arról is megemlékezett, hogy a félreértés köde, mely az Országos Lelkészegyesületet takarta, oszladozóban van. Ünnepi összejövetelünkön, a fehér asztal mellett pedig mint az erdélyi ref. papok feje: tisztességet tett nekünk. Végyen hát ő is tőlünk viszont tisztességet és a kölcsönös szeretetben találkoznának egybe a mi szíveink.

Vajha rá ismernénk már valahára egymásra. Az összes magyar ref. lelkészek és a hivatalos egyház is. És azok a kevés számú, de nagy tekintélyű férfiak is, a kik mindeddig idegenkednek tőlünk és még ma sem rokonszenveznek velünk. Nem számítjuk ezek közé a kolozsvári theol. fakultás tanárait, a kikkel együtt tusakodtunk és együtt ünnepeltünk.

Velök már megértettük egymást és azokkal a lelkes világi férfiakkal, a kik mint Szadeczky

Lajos egyetemi tanár többször felkerestek és kalauzoltak bennünket.

És mi is felkerestük Kolozsvár nagy történeti emlékeit, Mátyás király és Bocskay István születéshelyeit, s felvonultunk rendre a főtéri templomba, a hol a nagy fejedelem kiterítve volt, elmentünk a torony nélküli égre meredező, romladozó falu belfarkas-utcai nagy templom boltívei alá. És viszont bevonultak a mi lelkünkbe a régi idők nagy alakjai és megjelent előttünk a nagy fényes mult minden dicsősége s a szegényes pusztuló jelent érezve megtelt a mi szivünk elkeseredéssel.

Kérdeztük, mi oka e romlásnak? s mintha hallottuk volna füleinkbe csengeni: „*Jeruzsálem, Jeruzsálem! hányszor akartam egybe gyűjteni a ti fiaitokat és ti nem akartátok.*”

Ime mi is a magyar kálvinista Sion fiainak összegyűjtésén fáradoztunk s nem akartak meghallani bennünket.

De már hozsánnával fogadnak s virágvasárnapi örvendezéssel vesznek körül. Nem jól mondtam. Nem minket fogadnak, hanem azt, a kinek nevében mi járunk: a mi Mesterünket és Megváltónkat a Krisztust. Mert, a mint egyik szónokunk (Kiss Ferencz) kifejezte, mi az Ő kezeit fogjuk s ebben a kézszorításban egyesülünk minden lelkésztestvéreinkkel és minden magyar kálvinistával.

Nem mi, hanem az Úr tartja a szívekbe való bevonulását, mindenütt a hol a megépülésről, a magyar ref. papok egyesüléséről és az Orle. ügyéről van szó. Ragyogó tavaszi napfényes időben, Kolozsváron is, a királyhágóntúli Magyarország fővárosában is, gyülesteremben, templomban és az összejövetelek alkalmával, sziveinknek összedobbanásában Ő látatott meg csodálatosan, Ő jött és járt velünk és a Léleknek ama zendülése ihleté meg a kebleket. Hozsánna, hozsánna, a ki jött az Urnak nevében.

Dr. Ferenczy Gyula.

Van még élő hit!

A máramaros-ugocsai egyházmegyébe kebeleztetett fertősalmási egyház lelkésze T. Ladányi Endre ur f. évi márc. 27-ről kelt előterjesztésében bejelentette főtiszteletű Eröss Lajos püspök urunk előtt, hogy az egyházban a nemes Somody család mily nemes buzgóságot és áldozatkésztséget fejt ki az egyház, a templom és iskola építése kö-

rül; hogy alig két évvel ezelőtt 1200 koronát adományoztak a templom vasráccsal körülkerítésére, most a második iskola felállításához 6000 korona értékű telket és házat óhajtanak ajándékozni, ezenkívül özv. ifju Somody Zsigmondné Tóth Ilonka asszony egy év alatt szószékre terítőt készítettett 150 korona értékben, az Urasztalára terítőt 90 korona értékben, az Urasztalára boroskancsót 156 korona értékben. Jelen-tette lelkész idézett levelében, hogy ezt a családot az újabb időben több lesújtó gyász és csapás érte, mire főtiszteletű püspök urunk a Somody családdhoz az itten következő püspöki levelet intézte:

1571/1909. sz.

Nemes és nemzetes

özv. ifju Somody Zsigmondné szül. Tóth Ilonka ur-asszonynak és általa az egész Somody familiának.

Fertősalmáson.

Igen tisztelt Asszonyom és szeretett hittestvéreim az Ur Jézus Krisztusban!

Mint a tiszántúli református egyházkerületnek Isten rendeléséből és a tiszántúli egyházkerület egyházainak bizalmából ez időszerű püspöke, mint az északkeleti felföldön és a nagy magyar alföld vidékein lakó református lelkek főpásztora, igaz örömmel vettem értesülést fertősalmási egyházunk lelkészének Nagyt. Ladányi Endre urnak jelentéséből arról, hogy ezen egyház éveken át a nemes Somody család áldozatkésztségét hálásan érzi és tapasztalja, hogy a templom külső kerítése, hogy a templomi szószék és Urasztalának terítése és díszessé tétele, a felállítandó második iskolának értékes telke és háza, szóval az egyház és annak veteményes kertje az iskola, nemes szivőknek, vallásos lelkőknek féltve őrizett drága kincse.

Fájdalmasan érintett másrésről — ugyan-csak a lelkész urnak jelentéséből — az, hogy az útaiban végéremehetetlen és mindenek felett szabadosan uralkodó hatalmas Isten a Somody családot több lesújtó csapással próbálta meg, hogy a szülők gyermekeiket, hogy a fiatal nő életének társát, szívének felét, férjét veszítette el.

Szeretett hittestvéreim! Nem lészen semmi, ha az Isten nem akarja, de „minden úgy megyen végbe, a földön és az égbe, amint szájából kijönnek az egy Főgondviselőnek!” (Dics. 91.)

Tisztelt Asszonyom! Istentől nyerte a földi javakat, melyekben hiven sáfárkodik, Isten vezérelte szívét néhai férjének szívéhez s ha elszakasztá tőle, bölcs céljai voltak a megpróbáltatásban és hatalmas arra, hogy a sajgó sebet Gileádnak balzsamával beheggesse. Nyúgodjék meg tehát az Isten rendelésén és imádkozzék így: „Atyám! ne úgy legyen a mint én akarom, hanem a mint Te! Mi Atyánk! legyen meg a Te akaratod!”

Tisztelt Asszonyom! Azt hiszem, nemes lelke, tiszta szíve jólesőleg veszi tőlem, mint püspökétől ezen vigasztaló szavakat s midőn Istentől drága életére áldást kérek, midőn általa az egész nemes Somody családot az Ur védő oltalmába ajánlom, a magam részéről is kérem, hogy mint eddig nemes szívének sugallatát követve — amiért fogadja köszönetemet, — abból, a mit Isten adott, adjon az Ur óltárára, adjon az egyház, az iskola és a templom céljára; kérem, hogy látogassa buzgón az Istennek házáat, hogy mondhassa a zsoltár írójával: „Egy dolgot kértem az Urtól, most is azon kérem, hogy lakhassam az Urnak házában életemnek minden idejében, hogy láthassam az Urnak szépségét és látogathassam az Ő templomát!” (Zsolt. XXVII.)

Tisztelt Asszonyom! Ha mint eddig hit által táplálkozik s ha mint eddig, hitét jócselekedetekkel párosítja: akkor az Isten megáldja; megáldja családjában, megáldja hozzátartozóiban és akkor beteljesedik rajta Ézsaiásnak ama mondanása: „Feltámad mint a hajnal a te világosságod és a te okosságod kivirágzik és a te igazságod előtted megyen az Urnak dicsősége fedez be téged t. Akkor könyörgesz és az Ur meghallgat, kibővít és azt mondja: Imhol vagyok! (Ézsaiás 58. r. 8-9. v.)

Isten minden áldását ismételten kérve,

Tisztelettel vagyok

Debrecen, 1909. március hó 31-én.

Eröss Lajos
püspök.

Külföldi levél.

Berlin, 1909. március 12.

Nagytiszteletű szerkesztő ur! Kedves barátom!

II.

Harnack theologiai tanúrral, a ki egyszersmind a királyi könyvtár főigazgatója, végre találkoztam. Rendkívül szívesen fogadott s közel egy óráig beszélget-

tünk együtt a lakásán. Tárgy volt bőven a miről beszélhettünk, annyival is inkább mivel Harnack volt már Budapestén, sőt Erdélyben is. A mi fővárosunkat, annak kedves fekvését, derült vidám hangulatát nagyon megdicsérete s határozottan kifejezte, hogy jobban tetszett neki a mogorva (düster) Bécsnél. Kérdezősködött a székelkek, sőt, az oláhok felől itt érintette beszélgetésünk legkényesebb pontját: a szászokhoz való viszonyunkat. Ő — a mint tudja — mind a magyarokra mind a szászokra veszedelmes az oláhság, azért kellene e két népnek összetartani. Aztán midőn azt kérdezten tőle, hogy miért vesznek oly kevés tudomást Németországban a közel 4 milliónyi magyar protestánsokról s fájdalommal említettem fel azt is, miszerint most Tübingában megindult egy vállalat egy óriási, terjedelmes nagy egyháztörténelem kiadására, a melynek a számomra megküldött prospektusából azt vettem ki, hogy az egész magyar prot. egyháztörténelmet egy fél lapon fogják tárgyalni, Harnack erre azt jegyezte meg, hogy mindez azért van, mert a magyar nyelv rettenetes nehéz s a német theologusok nem bírván e nyelvet, nem tudnak hozzájutni a magyar forrásokhoz. És ebben tökéletesen igaza van. Igen örvend azon, hogy magyar nyelven is megjelent „Das Wesen des Christentums“ című műve.

Szándékkal nem akartam felhozni, de ő hozta fel a sajnálatos Zoványi-estet. A gondolat szabad nyilvánításáért protestáns körökben nem szabadna valakit állásától felfüggeszteni, de másfelől — és ezt határozottan kifejezte Harnack — nincsen igaza Zoványinak, a midőn azt állítja, hogy Kálvin nem volt reformátor. Ezen állítás, ez a kifejezés nagyon éles (zu hart). A tudomány régen beigazolta, hogy Kálvin reformátor volt, sőt mint reformátor a hittani dolgokban radikálisabb volt mint Luther, a ki nem tudta magát az Urvacsorára vonatkozó nézetében a hagyományos felfogástól emancipálni.* Végül Harnack névjegyére néhány ajánló sort írt az érdekebben s egyszersmind meghívott, hogy másnap az egyetemre menjek el az előadására, a mely ebben a felévben az utolsó leendő.

Csakugyan másnap 9 órakor meg is jelentem a 32. számú auditoriumban, a hol legalább is 200 főnyi hallgatóság várakozott Harnackra. A hallgatók között volt vagy 20—30 nő. A midőn Harnack bejött a terembe, a hallgatóság lábdobogással fogadta a tetszése nyilvánításául. Dogmatörténelmi előadását Schleiermacher-nél kezdte. Előadásának menetét röviden jegyzetem alapján a következőkben írom le: Schleiermacher theologiajában 3 fő momentum van. 1. A vallás fogalma, a vallást úgy fogta fel mint érzést, a lélek életét, a mely Istennel függési viszonyban van. 2. A christologia. A Jézushoz való viszonyt — a melyet a rationalismus lerombolt — visszaállította s a hittant helyesebb alapo-

* Hogy Németországban mennyire tisztelik ma már Kálvint, mutatja az emlékünnepele iránt való érdeklődés. Három munkát tudok, a mely már eddig ezen évben Kálvinról megjelent. Az egyik ilyen címmel jelent meg Tübingában: „Kalvins Lebenswerk.“ Közölve van itt összes levele. A másik Baur: „De kan in Weinberg: „Johann Kalvin.“ Tübingen. És végül Paulsen: „Johannes Kalvin. Ein Lebens- und Zetbild aus dem Reformationjshrhundert. Stuttgart.“ Ha a lutheránusok ennyire tisztelik Kálvint, hát mi megtagadjuk tőle még a reformátori nevet is. Én meghajlok Zoványi tudományossága előtt, de egész akcióját a halhatatlan Kálvin emlékére sértőnek találom. Miért kellett ennek épen most a 400. évforduló alkalmával történni.

kon építette fel. 3. A vallást úgy fogta fel, mint valami közös dolgot, a melyet aztán az egyházi élet terén való ténykedésében is kifejezésre juttatott. Majd beszélt a modern konfessionalismusról, a melyet azonban nem szabad összetéveszteni a régi pietizmussal. A modern konfessionalismus, a melynek előállítását nagy mértékben elősegítette a német nemzet leverése, azt hangoztatta: „Vissza a 16. századba, a hol nagy emberek, kiváló személyiségek találhatók. Ennek az iránynak kiváló képviselője volt a paraszt fiuból lett lelkész Harms, Schleiermacher tanítványa, Amon udvari lelkész, a ki eddig rationalista volt s most irányt változtatott, Kraft a ki mint az erlangeni református egyház lelkésze a kalvini pietismust is képviselte. Hofman, Thomasius stb. A konfessionalismus uralma annyira kifejlődött, hogy például Poroszországban ki lett adva a jelszó, hogy a zsinatokba csak a pozitív irányhoz tartozó egyéneket kell befogadni. „Pedig” — mondá Harnack — „a tudományt korlátozni nem szabad. Az ember kétféle ballonnal szállhat fel a levegőbe, kötött ballonnal és szabad ballonnal. A tudomány kötött ballonnal, bizonyos előírások mellett nem mozoghat, nem emelkedhetik fel szabadon.” (Tetszés, lábdobogás). Majd áttért a liberalis theológiára. Szerinte ez a kifejezés nagyon rossz. A miképen nem lehet liberalis botanika vagy chirurgia, úgy nem lehet liberalis theologia sem. Lehet liberalis theologus, de maga az igazság soha sem lehet liberalis. Ezen irányt különben a XVIII. század vívmányai, Schleiermacher, Schelling, Hegel hatása hozta létre a scholasticismussal szemben. A folytatása ezen iránynak a történelmi-kritikai theologia (Baur, Hase). Ezen iránynál eleinte bizonyos pantheistikus elemes voltak észlelhetők, de ezek később elmaradtak lassanként. Elbeszélte Harnack, hogy a midőn ő theologus volt, egy tanára azt mondta, miszerint nem így kellene imadkozni: „Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben,” hanem „Világszellem, a ki mindenütt vagy.” Pedig, a mint fejtegette Harnack, Istent nem foghatjuk fel méltóbban, mint akkor, ha őt személynek képzeljük. Elvakultak volnánk, ha azt hinnénk, hogy Istent tökéletesen föl tudjuk fogni s ezen kimeríthetetlen fogalmat ki tudjuk meríteni. A liberalis theologia úgy kezelte a szentirást, mint más okmányt s abban a nézetben volt, hogy a betűhöz való ragaszkodás elhomályosítja a tárgyat s csak a kritika tudja megvilágosítani. A christológiát babonának nevezi, különösen abban a kettős természetről szóló tant. Ma már ne azt kérdezzük, hogy miképen volt teremtve Jézus, elég ha azt mondjuk: páratlanul álló szellem. Majd beszélt a Schleiermacher és III. Frigyes Vilmos által sürgetett unióról a lutheránusok és reformátusok között, a mely azonban sok kellemetlenséget idézett elő. A XIX. században vett nagyobb fellendülést a kül- és belmissió, a diakonissa ügy (Fliedner, Kaiserwert) az emberbaráti intézmények hosszu sora (Wichern, rauhes Haus). Végül beszélt a katolikus egyházzal a XIX. században s a pápa csalhatatlanságát vakmerő találmánynak nevezte. Ezek voltak az alap gondolatok Harnacknak két órán át tartott előadásában. Magának az egész embernek a megjelenése, előadása rendkívül kellemes és vonzó s jól jegyezte meg gr. Szögyény nagy követ, a midőn másodszor voltam nála s értesült arról, hogy Harnackkal találkoztam, sőt hallgattam is az előadását: „Ugy-e érdekes ember ez a Harnack? Én bámulom szellemének a frissességét.” A midőn e sorokat írom, Kaftan dogmatikai tanárral még nem találkoztam, mivel ő egyik külváros-

ban, Steglitzben lakik. Ugy osztottam be programmat, hogy e hó 12-én délután látogatom meg.

Mielőtt a mult levelemben jelzett rendkívül érdekes gyűlés lefolyását a berlini városi missió-házban leírnám, szükségesnek tartom e becses lap olvasóit a berlini protestáns egyházi viszonyokkal megismertetni. Berlinnek több mint 3 millió lakosa van a külvárosokkal együtt s a lakosságnak 83% protestáns, tehát körülbelül 2 millió 5 százezer. Természetesen ily óriási tömegnek az egyháziilag való szervezéséhez nagy apparátus szükséges. A mi a hivatalos egyházat illeti, fel van osztva Berlin 73 önálló egyházközségre, a melyek egymástól teljesen függetlenek. Mindeniknek külön meg van a maga presbyteriuma. Egy egyházközségre átlag 34 ezer ember esik. Ha azonban tekintetbe vesszük azt a számos imaházat, a melyet a város különböző részein részint a hivatalos egyház, részint a városi missió, jótékonyági egyesületek fentartanak, akkor egy templomra illetőleg imaházra, a mint kiszámítottam 10—12 ezer lélek esik. Az egész Berlin hét superintendentiára van osztva, a melyeknek élén a generális superintendens Dr. Faber áll. Ezen 7 superintendentiában 480 rendes és segédlelkész van. Így egy lelkészre átlag 5000 ember esik. De ha tekintetbe vesszük még azt is, hogy körülbelül 100 városi missionarius is működik az egyházaság terjesztésén, elmondhatjuk, hogy 2—3000 lélek esik egy lelkészre. Így tehát láthatjuk, hogy Berlin igen okosan oldotta meg a nagyvárosi egyházak problémáját. Természetesen a főtemplom a dóm, a mely a Spree mellett, a császári lak közelében van. Ennek a helyén már régebben is dóm volt, de a mostani épület teljesen új, 1894—1905-ig épült fel s 11 és fél millió márkába került. A német császár azt akarta, hogy ez legyen a protestánsok legszebb temploma a világon. Ezt el is érte. De hogy azon kívánsága, miszerint a mi a Péter temploma Rómában a katolikus világra, az legyen a protestáns világra a berlini dóm, — beteljesedett-e — nem tudom. Ezen kijelentést, az ilyen kívánságot az ember nem veheti komolyan. Annak idejében talán 1905-ben ismerttettem is ennek a dómnak az ünnepélyes megnyitását. Most legközelebb vasárnap magam is részt vettem a dómban a 10¹/₂ órakor kezdődő istentiszteleten. Schniewind udvari lelkész prédikált azon témáról, hogy a keresztről szóló tudomány nekünk nem balgaság. Igen szép és érthető beszéd volt. Remek, megható a dóm énekkarának az éneke. Ezt az énekkart még IV. Frigyes Vilmos alapította 1843-ban az egyházi zene ápolására. Vegyes énekkar ez: gyermekekből és felnőtt férfiakból áll. Természetesen a liturgia, a misének egy neme, meg van még most is a lutheránusoknál s a liturgiában, a hol az apostoli hitformát is elmondja a lelkész, nagy szerepe van a dóm chórusának is. Ez a dóm mindenesetre óriási fényűzéssel van berendezve. Külön páholya van az udvarnak, az urakháza, a képviselőház tagjainak. ³/₄12-kor ért véget az istentisztelet s ugyancsak sietnem kellett, hogy a városi missió-házban a 12 órakor kezdődő gyermekistentiszteletre eljuthassak.

Ezek után át kell térnem tanulmányom főtárgyára, a berlini missió intézményére, hiszen eddigi berlini időzésem alatt ezt igyekeztem legjobban megismerni. Hogy a berlini missio világhírű s annak tudtommal sehol sincsen párja, ma már el van ismerve mindenütt. Foglalkozunk egy kissé ennek a missiónak a történetével.

A XIX. század folyamán a nagy városok rohamos

fejlődése tette szükségessé a városi missió intézményét. A lakosság növekedésével nem tartott lépést az egyházi intézmények gyarapodása. Már 1849-ben Wichern 200 ezerre tette Berlinben azok számát, a kik az Isten házat nem keresik fel s 100-ra a szükséges lelkipásztorok számát. Hamburgban kezdte meg Wichern először a munkát s midőn pedig IV. Frigyes Vilmos Berlinbe hívta őt, 1858-ban megalapította a János intézetet, hogy itt Berlin számára városi missionáriusokat képezzenek ki. (Majd később leírom ezen intézetben tett látogatásomat.) Azonban Wichern annyira el volt foglalva a maga lelkeszi hivatásával, hogy a városi missió e miatt nem tehetett nagyobb előhaladást. Azonban nem sokára oly dolog adta elő magát, a mely hathatósan ösztönözte a lelkeseket a városi missió ügyének az eddig-nél erősebb felkarolására. Ugyanis 1874-ben életbe lépett a polgári anyakönyvvezetés s így megszűnt a kényszer az egyházi keresztelezésre, esketésre és temetésre vonatkozólag. Az akkori fősuperintendens, D. Brückner előre látta, hogy ezentúl nem fogják valami nagy mértékben igénybe venni az egyház szolgálatát. Csakugyan úgy történt. A következő évben a házasságoknak csak 20 százaléka áldatott meg egyháziilag s nem sok idő telt el, a midőn 10 ezer gyermek maradt kereszteleetlenül. „Az első 10 ezer pogány Berlinben!” — így kiáltott fel örömmel egyik istentagadó újság. Hogy tehát ily körülmények között szükség volt a városi missióra, azt mindenki belátta, a kinek csak szíven feküdt az egyháziasság ápolása. Brückner egy rendkívül tetterős, mely vallásos erzesü embert ajánlott maga helyett nem sokára, Stöcker Adolf udvari lelkészt, a ki 1877 március 9-én vette át a városi missió vezetését. Ez a nap tulajdonképpen az alapítási napja volt a berlini városi missiónak. Ez a missió „hivatásszerű segítség világi részről” a lelkigondozás és az evangelisatio terén a főváros egyházközsegein belől. A cél az, hogy segítségére jöjjön a hivatalos egyháznak azon nehézségek legyőzésében, a melyek ilyen nagy városban a lelkigondozással össze vannak kötve. Tehát a városi missió nem rivalisa, hanem támogatója a hivatalos egyháznak.

(Folyt. köv.)

Szerető barátod:

Veress István.

Ritschl iskolája s annak theol. fejlődése Kaftan Dogmatikájában.

(Folytatás.)

Kaftan Gyula született 1848. szept. 30-án Loitban; theológiát és philosophiát hallgatott Erlangenben, Berlinben és Kielben, 1873-ban lett rendkívüli tanár Baselben, 1881 óta pedig theol. professor Berlinben. Confessionalis érzelmeit később Ritschl elveivel cserélte fel, bár önállóságát megtartotta. Művei: „Die Predigt des Evangeliums in modernen Geistesleben“ (1879), „Das Evangelium des Apostels Paulus“ . . . (1879),

„Das Wesen der christlichen Religion“ (2. k. 1888), „Die Wahrheit der christlichen Religion“ (1889), „Glaube und Dogma“ (3. k. 1889), „Das Christenthum und die Philosophie“ (1895, 3. k. 1896), „Brauchen wir ein neues Dogma?“ (1893), „Suchet, was droben ist“ (1893), „Dogmatik“ (1897. 1901. 1908.), „Das Christenthum und Nietsches Herrenmoral“ (3. k. 1902), „Was die Rechtgläubigkeit . . . bedeutet“ (1903), „Zur Dogmatik“ (1904).

Ahoz az irányhoz tartozik, melyet Kirn és Häring is követnek s mely a ritschlianismusnak lehetőleg a confessiókhoz való alkalmazásán fáradozik. Különben Hermmannal együtt az u. n. új kantianismus elveit igyekszik a theológiában érvényre emelni, mely a hit és tudás egymástól való szoros szétválasztásán alapszik.

Irányzatáról maga mondja (Glaube und Dogma), hogy „ő született orthodox és pietista . . . s még, miután szakított is ezzel a theológiával, az auctoritas és világtól visszavonultság elve személyi ker. meggyőződésének elidegeníthetetlen momentumai maradtak.” Új orthodoxiát, új dogmát teremteni életének feladata s dogmatikája nem akar egyéb lenni, mint az új dogma. „Zur Dogmatik“ c. alatt kiadott magyarázó megjegyzéseiben is az „orthodoxia ügyvédjének” akar feltűnni. Hogy mit ért orthodoxia alatt, azt egyik előadásában (Was die Rechtgläubigkeit bedeutet) magyarázza meg. Orthodox (rechtgläubig) az, ki az egyház meghatározottnak előfeltételezett hitével megegyezik; a hívés az adott isteni igazság elfogadása, amint az a szentírásban és vallástételekben található. A tan a hitnek kifejezése és vallástétele, tehát nem egy a hittel és így a tan csak akkor tartozik az orthodoxiához hozzá, ha párosul a hittel ismeretté. Mivel hit és tan nem fedezik egymást, fontos dolog a kettőnek egyezésén megépülő orthodoxiának megteremtése. Ezt az új dogmát, vagyis dogmatikus keresztyénséget akarja ő, normát akar adni a ker. hitnek. Alább megmondjuk dogmatikus irányzatára a magunk véleményét. Tartalmilag az lesz fontos reánk nézve, hogy mit ismer ő el az egyház hitének, a prot. egyház alapjának? s mit fejeznek ki számára a vallástételek? Mert hogy ez utóbbin fordul meg, hogy Kaftan positiv vagy orthodox theologus-e s nem dogmatikus irányán, az kétségtelen.

Az bizonyos, hogy a Harnack-féle „Gott in Christus“ formulával nem azonosítja magát, de hogy viszont valami teljesen más dolgot hirdet, mint a régi orthodoxia, azt látni fogjuk.

I.

Prolegomena.

A dogmatika arról a keresztyén igazságról szól, mely a szentírás alapján az egyház hitét alkotja és így

a dogmatika a dogmákról, azokról az alapigazságokról tárgyal, melyeknek normatív tekintélyük van. (!) Már maga ez a definitio gondolkozásra ad okot. Az bizonyos, hogy reformátoraink ilyen értelemben dogmatikát adni nem akartak, szerintök a dogmatika mintegy a ker. ismeretekre elvezető tudomány volt, mely ismereteket kiki a szentírásban megtalálhat. Ezért adja Kálvin az institutio, vagy tanítás nevet munkájának. A dogmák, mint olyanok, változhatnak, az egyház tekintélye sem szabhatja meg senkinek hitét, csak kiindulásul szolgálhat, egyedüli tekintély a szentírás. Szerintünk a dogmának tantétel gyanánt való erős hangsúlyozása, a reformáció formális principiumának árt. Annyival csodálatosabb, ha Kaftan a szabad vizsgálódáson alapuló, reformátori hitet a lutheri irányzat kiindulásának mondja pusztán s ugyanakkor a reformátusok számára az írást törvény jellegével ruhazza fel, melynek cáfolásába s a hit fiducialis jellegének bizonyításába nem szükséges hosszasan belemenni. Persze itt minden körülmények között fő dolog, hogy Isten kijelentését komolyan vegyük s ez esetben a correlativ viszony hit és írás között megvan.

Érdekes, hogy Kaftan a dogmatikából a philosophiát száműzi, mert amannak nem a hit tárgyival, hanem magával a hittel kell foglalkoznia (7. S. l.), mintha ilyen pusztán praktikus irányzatot lehetne a vallásnak adni s magában a bibliában nem volna metaphysika. A bevezetésnek 3 része van a) A szentírásról, b) Az egyházi hitvallásról s c) A dogmatika feladatáról.

a) A régi theologiával szemben, mely a természeti ismeretből indult ki, Kaftán kiindulási pontul a vallás általános fogalmát teszi, mely a kijelentés és szentírás megismerésére is alapvető jelentőséggel bír. A vallás pedig szerinte belső életfolyamat (12), amelyben nem az intellektualis, hanem a praktikus elem a fontosabb. Helytelen dolog dogmatikában philosophiai előfeltételek alapján a vallási ideált rajzolni, ellenkezőleg azt kell bizonyítani, hogy a keresztyénség minden vallásnak ideálja. Tapasztalati ismérvet kell tehát felállítani, hogy a vallások közötti különbség megtehető legyen. Ilyen szerinte az, hogy a vallás az emberi szellem praktikus elfoglaltsága (Schleiermacher), tehát más ismeret az, mint a tudomány theoretikus ismerete. Methodusa empirikus, a történelem s nem az egyesnek belélete az, hol a vallás a maga nagyságában felismerhető, mint Istennek kijelentése, a tapasztalat világába tartozik, ennél a tapasztalati hitnél aztán a becséret és akaratelhatározás a döntő (17. kv.) A kegyesség alapja, vagy földi javak és célok elérésében keresendő, vagy magasabb szellemi javakban, mint a keresztyénségben az isteni életben való részvétel s a világtól való váltság. Továbbá egész népeknél az érzéki javak vágya ethikai célok megvalósításává lesz, így származnak az

erkölcsi vallások. A keresztyénségben az erkölcsiség Isten akaratjának betöltése szempontja alá esik és így a keresztyénség *ethikai váltságváltás*, Jóllehet történelmileg lehetők tartaná a budhizmusnak a vallások élére állítását, mégis vitatkozik Frölschel, subjective a keresztyénség *specificus* kijelentése, s objective igaz vallási jellege mellett. A keresztyénség két központi gondolatát aztán Ritschl után az Isten országában és a kiengesztelődésben látja. (10—28.)

(Folyt. köv.)

Dr. Lencz Géza.

IRODALOM.

Egyházi beszédek a szocializmusról. írta Paulik János nyiregyházi ev. lelkész. Ára 80 fill. Debrecen. Hegedüs és Sándor könyvkiadóhivatala 1909. Nagy 8 r. 31 l.

A szerző előszavában elmondja, hogy a lelkészeknek kötelességük a szocializmussal foglalkozni, mint-hogy e mozgalom mind nagyobb tért hódít magának. Szükséges a híveket felőle tájékoztatni annál is inkább, hogy azok esetleg más oldalról, talán nagyon is egyszerű és hibás tájékoztatást ne nyerjenek róla. A szerző törekvése az, hogy a szocializmust fölveiben ismeresse meg hallgatóival s ez elveket az istenige megvilágító fényébe állítva, módot nyújtson arra, hogy azok helyes vagy helytelen voltáról magának kiki véleményét alkosson.

Mindebben egyetértünk a szerzővel. Nagyon helyesen cselekedte, hogy a templomi szószékre vitte ezt az égető témát, mintahogy azt már régebb idő óta teszik a külföldi keresztyén hitszónokok. Bármily rossz szul essék is, be kell vennünk korunk ezen termékét, s jobb, ha a lelkész által ismerik meg a hívek a szocializmus helyes és helytelen elveit, mint az önző és nagyhangú népszónokok szájából. A lelképásztornak azonban nemesak a templomi szószékről, hanem a templomon kívül is rajta kell lennie, hogy a nép szocialis felvilágosítást nyerjen. De erről most nem szólnunk.

Paulik füzeté három beszédet tartalmaz. Az elsőnek tárgya: *a szocializmus igazságai*; a második: *a szocializmus tévedései*; a harmadik: *a keresztyén egyház feladata a szocialis kérdés körül*. Mondjuk, hogy e három beszéd röviden magában foglalja mind azt amit szükséges tudni a szocializmusról, hogy helyes véleményünk legyen róla. Nemesak a baj okait állapítja

meg a szerző helyesen, hanem a megfelelő orvosszerekre is rámutat.

Paulik a szocializmust higgadtn és világos felfogással vizsgálja és bírálja meg. Beismeri, hogy vannak jó oldalai s ezeket ki is emeli első beszédében, de ugyancsak felsorolja a hibákat és tulságokat is, miktől a szocializmus valósággal hemzseg. Nem csalják meg őt a tetszetős szólások, a színes jelszavak, miket a szertelen szocializmus zászlójára irt. Oda állítja a szocializmust az evangélium igaz mértéke alá, mely elv ezt meg nem üti, azt elveti. Ezért ezek a beszédek a maguk nyugodtságával és evangéliumi érzületével nagyon alkalmasak az olvasásra és a szószéki használatra. Nagyon ajánljuk olvasóink figyelmébe a külsőleg is izlésesen kiállított füzetet, mely a Hegedüs és Sándor könyvkereskedésében Debrecenben kapható.

— A „Vasárnapi Ujság“ márc. 28-iki száma elmondja képek kíséretében a Haynau által megvesszőzött Maderspach Károlyné történetét, bemutat képsorozatot a szolnoki Tiszahid pusztulásáról, az óbudai kikötőben veszteglő monitorokról, belgrádi képeket, a mai mozgalmakban főszerepet vivő három szerb miniszter arcképet, képeket a párisi postások sztrájkjáról stb. Mikszáth Kálmán regénye, Lévy József és Haraszthy Lajos versei, Szivós Béla novellája és Villiamson angolból fordított regénye adják a szám szépirodalmi közleményeit. További közlemények: színházi cikk, tárcacikk a hétről s a rendes heti rovatok: Irodalom és művészet, sakkjáték stb. A „Vasárnapi Ujság“ előfizetési ára negyedévre 4 k a „Világkrónika“-val együtt 4 k. 80 f. Megrendelhető a „Vasárnapi Ujság“ kiadóhivatalában (Budapest IV., Egyetem u. 4 sz. Ugyanitt megrendelhető a Képes Néplap legolcsóbb ujság a magyar nép számára, félévre 2 kor. 40 fill.

KÖZÉLETÜNK.

A püspöktől.

A Nagytiszteletű Református Esperes Uraknak.
Nagytiszteletű Esperes Ur!

Ez évi tavaszi egyházkerületi közgyűlésünk idejét elnöktársam Öméltóságával egyetértőleg június hó 2-ik és következő napjaira tűzzük ki. A gyűlés helye debreceni főiskolánk díszterme. Előbb szeretnénk volna tartani e gyűlést, de május hónap második felét az áldozócsütörtök, majd pünköst bűnbánati hete és a pünkösti ünnepek zavarták volna meg, május első fele pedig sokrészben az egyházmegyei gyűlésekre s a tárgyak beküldésére nézve korai lett volna.

Június 2. napján d. e. 9-kor kezdődik kerületi gyűlésünk lelkésszenteléssel. 1902. tehát hét év óta nem volt lelkésszentelés néh. b. e. hivatali elődöm gyengélkedése következtében: méltóztassék tehát egyházmegyéje területén mindazon fiatal lelkésztársakat, kik 1902-dik év tavaszától kezdve választottak rendes lelkészekké, vagy ha fontos okból valaki a múlt szentelésről lemaradt volna, idejében felhívni, hogy Nagytiszteletüségednél szentelésre jövetelüket oly időben jelentsek be, hogy Nagytiszteletű Esperes ur hozzám a névsort legkésőbbben május hó 1-ső napjára beküldhesse. Az összes jelentkezők közül fogom aztán kiválasztani a szónokot, kit a szentelési egyházi beszéd tartásával megbizok.

A szentelésre jövő atyafiak június 1-ső napján reggel 9 órakor jelentkezni fognak hivatalomban, hol is neveiket sajátkezűleg felírják az e célra szolgáló ivre, legujabb keletű esperesileg megerősített szolgálati bizonyítványaikat, I és II-ik lelkészképességi bizonyítványaikat átadják, a lelkészi oklevélért járó pecsétdíjat 10 koronát befizetik, a továbbiakat illetőleg pedig (ének, templomi próba stb.) utasítással látatnak el. (Lásd: Tóth Sámuel kivonatos gyűjteménye 44 stb. lap.)

Az esperesi szokásos előértekezlet a szentelés délutánján, tehát június 2-án d. u. 3 órakor leszen megtartható.

Nt. esperes ur! A kerületi közgyűlés tárgyait ez időszert még főbb vonásaiban sem jelezhetem az előkészítőbizottságok: egyházkerületi, pénzügyi tanügyi, népiskolai tanügyi, és főiskolai igazgatótanácsi szolgáltatók a tárgyakat és mindazok, a melyek az egyes egyházmegyékről hozzám felterjesztetnek. Ezek közül azonban különösbben ez időszert semmit sem emelhetek ki.

A törvény által meghatározott időnél jóval elébb azért küldöm szét e körlevelemet, hogy Nagytiszteletüségednek is legyen bőven ideje egyházmegyéjéből úgy a közgyűlési, mint a bírósági tárgyakat kellő időben beküldeni. Ennélfogva kérem is szeretettel és bizalommal, hogy az iratokat iratjegyzékbe véve s minden egyes irat hátlapján annak tárgyát jelezve hivatalomhoz, mint legutolsó határidőig május hó 15-ik napjáig betérjeszteni méltóztassanak, mert ki kell jelentenem, hogy a későbbben érkező tárgyakat a tárgysorozatba fel nem vehetném.

Midőn nagybecsű figyelmét a fentebbiekre nézve ismételten felhívom és Nagytiszteletüségedet arra kérem, hogy már június 1-én a szen-

meg a szerző helyesen, hanem a megfelelő orvosszerekre is rámutat.

Paulik a szocializmust higgadtan és világos fel-fogással vizsgálja és bírálja meg. Beismeri, hogy vannak jó oldalai s ezeket ki is emeli első beszédében, de ugyancsak felsorolja a hibákat és tulszokat is, miktől a szocializmus valósággal hemzseg. Nem csalják meg őt a tetszetős szövegek, a színes jelszavak, miket a szertelen szocializmus zászlójára irt. Oda állítja a szocializmust az evangélium igaz mértéke alá, mely elv ezt meg nem üti, azt elveti. Ezért ezek a beszédek a maguk nyugodtságával és evangéliumi érületével nagyon alkalmasak az olvasásra és a szószéki használatra. Nagyon ajánljuk olvasóink figyelmébe a külsőleg is izlésesen kiállított füzetet, mely a Hegedüs és Sándor könyvkereskedésében Debrecenben kapható.

— A „Vasárnapi Ujság“ márc. 28-iki száma elmondja képek kíséretében a Haynau által megvesszőzött Maderspach Károlyné történetét, bemutat képsorozatot a szolnoki Tiszahíd pusztulásáról, az obudai kikötőben veszteglő monitorokról, belgrádi képeket, a mai mozgalmakban főszerepet vivő három szerb miniszter arcképét, képeket a párisi postások sztrájkjáról stb. Mikszáth Kálmán regénye, Lévy József és Haraszthy Lajos versei, Szivós Béla novellája és Villiamson angolból fordított regénye adják a szám szépirodalmi közleményeit. További közlemények: színházi cikk, tárcacikk a hétről, s a rendes heti rovatok: Irodalom és művészet, sakkjáték stb. A „Vasárnapi Ujság“ előfizetési ára negyedévre 4 k a „Világkrónika“-val együtt 4 k. 80 f. Megrendelhető a „Vasárnapi Ujság“ kiadóhivatalában (Budapest IV., Egyetem u. 4 sz. Ugyanitt megrendelhető a Képes Néplap legolcsóbb ujság a magyar nép számára, félévre 2 kor. 40 fill.

KÖZÉLETÜNK.

A püspöktől.

A Nagytiszteletű Református Esperes Uraknak.
Nagytiszteletű Esperes Ur!

Ez évi tavaszi egyházkerületi közgyűlésünk idejét elnöktársam Öméltóságával egyetértőleg június hó 2-ik és következő napjaira tűzzük ki. A gyűlés helye debreceni főiskolánk díszterme. Előbb szerettük volna tartani e gyűlést, de május hónap második felét az áldozócsülörtök, majd pünköst bűnbánati hete és a pünkösti ünnepek zavarták volna meg, május első fele pedig sokrészben az egyházmegyei gyűlésekre s a tárgyak beküldésére nézve korai lett volna.

Június 2. napján d. e. 9-kor kezdődik kerületi gyűlésünk lelkézszeneléssel. 1902. tehát hét év óta nem volt lelkézszenelés néh. b. e. hivatali elődöm gyengélkedése következtében: méltóztassék tehát egyházmegyéje területén mindazon fiatal lelkézsztársakat, kik 1902-dik év tavaszától kezdve választottak rendes lelkézszezzé, vagy ha fontos okból valaki a mult szentelésről lemaradt volna, idejében felhívni, hogy Nagytiszteletűségednél szentelésre jövetelüket oly időben jelentsek be, hogy Nagytiszteletű Esperes ur hozzám a névsort legkésőbbben május hó 1-ső napjára beküldhesse. Az összes jelentkezők közül fogom aztán kiválasztani a szónokot, kit a szentelési egyházi beszéd tartásával megbizok.

A szentelésre jövő atyafiak június 1-ső napján reggel 9 órakor jelentkezni fognak hivatalomban, hol is neveiket sajátkezűleg felírják az e célra szolgáló ivre, legujabb keletű espere-sileg megerősített szolgálati bizonyítványaikat, I és II-ik lelkézszeppességi bizonyítványaikat átadják, a lelkéski oklevélért járó pecsédíjat 10 koronát befizetik, a továbbiakat illetőleg pedig (ének, templomi próba stb.) utasítással látatnak el. (Lásd: Tóth Sámuel kivonatos gyűjteménye 44 stb. lap.)

Az esperesi szokásos előértekezlet a szentelés délutánján, tehát június 2-án d. u. 3 órakor leszen megtartható.

Nt. esperes ur! A kerületi közgyűlés tárgyait ez időszert még főbb vonásaiban sem jelezhetem az előkészítőbizottságok: egyházkerületi, pénzügyi tanügyi, népiskolai tanügyi, és főiskolai igazgatótanácsi szolgáltatók a tárgyakat és mindazok, a melyek az egyes egyházmegyékről hozzám felterjesztetnek. Ezek közül azonban különösbben ez időszert semmit sem emelhetek ki.

A törvény által meghatározott időnél jóval elébb azért küldöm szét e körlevelemet, hogy Nagytiszteletűségednek is legyen bőven ideje egyházmegyéjéből ugy a közgyűlési, mint a bírósági tárgyakat kellő időben beküldeni. Ennélfogva kérem is szeretettel és bizalommal, hogy az iratokat iratjegyzékbe véve s minden egyes irat hátlapján annak tárgyát jelezve hivatalomhoz, mint legutolsó határidőig május hó 15-ik napjáig betérjeszteni méltóztassanak, mert ki kell jelentenem, hogy a későbbben érkező tárgyakat a tárgysorozatba fel nem vehetném.

Midőn nagybecsű figyelmét a fentebbiekre nézve ismételten felhívom és Nagytiszteletűségedet arra kérem, hogy már június 1-én a szen-

telési próbákön jelen lenni méltóztassék. Isten minden áldásának kívánásával és hittestvéri szeretettel vagyok

Debrecen, 1909. március hó 24-én.

Eröss Lajos
püspök.

Kálvin emlék Debrecenben.

A három évvel ezelőtt Debrecenben megindult mozgalom, amelynek célja volt, hogy a kálvinista Rómában, melynek kálvinista jellegét a változó idők hovatovább elhalványítják, a magyar kálvinizmusnak valami látható emléke legyen. A mozgalom megindító Kálvin születésének négyszázados évfordulóját ragadták meg az eszme megvalósítására, és 1909 évi jan. hó 24-én Domahidy Elemér volt főispán vezetése alatt egy tekintélyes küldöttség kérte fel Eröss Lajos püspök urat, hogy álljon a mozgalom élére és a maga erélyes és bölcs irányításával vigye az ügyet győzelemre, püspök ur szívesen ígérte meg pártfogását, s a nyomban megalakított előkészítő bizottság Domahidy Elemér elnöke alatt az ügyet nagy körültekintéssel előkészítvén. Püspök ur nagy értekezletet hívott össze márc. hó 28-ára, mely értekezleten a debreceni társadalom színe java képviselve volt.

A márc. 28-iki nagy értekezleten ott volt Püspök Ur mellett egyházközségi főgondnok ur, Veszprémi Zoltán főispán, Kovács Gyula ur alispán és más előkelő férfiak. Az értekezletet püspök ur nyitotta meg, kifejtvén hogy szívesen ígérte meg ezen mozgalom támogatását mert örömmel látta, hogy a debreceni társadalomban azon áldások hatása alatt, melyeket a magyarság és különösen Debrecen város a helvét féle reformációnak köszönhet szent tűz lobbant fel a szivekben. Ezután dr. Barcsa János tanár mint az előkészítő bizottság előadója ismertette a Kálvin emlék ügyét. Jelzi, hogy három felfogásról van tudomása az emlék ügyben. Egyik szerint egyenesen Kálvin szobrot kell állítani másik szerint a magyar Kálvinnak, Méliusz Péternek kell emléket emelni harmadik szerint egyáltalában semmi féle emlékmű nem fér össze kálvini felfogással. Hogy tisztán lásson az értekezlet ismerteti az emlékünnepek és szobrok történetét, úgy a mint ezekről a tiszántúli ref. egyházközségben változott időről időre a közfelfogás. A XVI—XVII századi közzsínatok csak a nagyon kevésre szorított ünnepek megülését engedték meg külső dísz és ceremonia nélkül. A Geleji Katona-féle kánonok is ezen állásponton vannak. Az emlékünnepekről semmi nyom nincs a XVIII század folyamán sem amiben része volt a sok vallatásnak is, melyet a kormány a katólikus ünnepeknek a protestánsokra való erőszakolása által idézett elő. A

világtörténelemben is szereplő 1817-iki háromszázados ünnepély, melyet a német protestánsok nagy fényvel ünnepeltek meg a magyar reformátusokat is foglalkoztatta, de ezt is elkésve, csak 1817 dec. 7-én ünnepelték meg. A kormány csak úgy engedte meg, hogy a predikáció és ima formában ilyenek vétettek be: „a reformáció az ausztriai ház atyai uralkodása alatt jutott el” hazánkba, s hogy „most is szabadon fejlődik.”

A mint azonban az önkényuralom bukása után a magyar protestánsok fellélegzenek, szabadon gondolnak kegyeletes emlékeik ápolására. A rideg elzárkózással azonban lassan tudtak szakítani. Kálvin halálának háromszázados évfordulója alkalmából 1864-ben még csak a debreceni professzorokat utasította az egyházközségi gyűlés ünnepély tartására, de már 1865-ben a Méliusz-emléknek a Fűvészkertben 1872-re tervezett felállítását csak azért odázta el mert „erőnkét meghaladja.” Az 1567-ik évi debreceni zsinat 3 százados évfordulója alkalmából megújul az indítvány az egyházközségi gyűlés elvből újból nem ellenzi, csak ismét azt mondja, hogy erőnkét meghaladja. Ugyanakkor br. Vay Miklós bemutatta az egyházközségi gyűlésnek a szobor mintáját. A Zvingli ünnepélyen 1884-ben már a kollégium oratóriumában az egyházközségi gyűlés tagjai is megjelentek. Az 1790 évi országgyűlés emlékeire 1891-ben minden egyházközségben rendeztetett ünnep, az ezredévi ünnepek a Bocskay és a tervezett Kálvin ünnepek, mindenképp felett pedig a f. évben leleplezendő genfi emlékmű melyhez a magyar reformátusok hivatalosan is hozzájárultak, azt bizonyítják, hogy már elvi akadály nincs annak, hogy a kor szellemének megfelelő módon, emlékművel fejezzük ki a kálvini eszmékhez való ragaszkodásunkat. Majd felolvasta az előkészítő bizottságnak alább olvasható javaslatát.

Balogh Ferenc hittanár nagy érdeklődés mellett fejtegette a Kálvin szobor és emlék körül külföldön folyó eszmei harcokat és eredményeket, s azon meggyőződésének adott kifejezést, hogy az emlékmű eszméje nem felel meg a mi felfogásunknak. Kálvinnak legnagyobb érdeme ránk tiszántúli reformátusokra nézve, a debreceni kollégium, tehát leghelyesebb volna ez alkalmából a debreceni kollégium fejlődését előmozdítani.

Komlóssy Arthur ismertetvén a Méliusz emlék-alap történetét, emlékeztet arra, hogy a puritán gondolkozású Révész Imre hirdette 1867-ben, hogy a magyar Kálvinnak, Méliusz Péternek szobrot kell emelni. A Méliusz Péternek szobrot kell emelni. A Méliusz szobor alap már 1894-ben meghaladta a 3000 forintot, úgy hogy örvendetes meglepetésül jelenthette, hogy immár a Méliusz szobor alap 10,000 koronát meghalad, tehát állítsunk Debrecenben Méliusz szobrot, a Kálvin szobornak Pesten volna a helye.

Id. Kardos László emlékeztet arra, hogy azok a

vallásfelekezetek nagyok, melyekhez több nép tartozik. S a r. kath.-ok Európában számbeli fölényök mellett látható külsőségekkel is felszinen tartják magokat. Összetartozási érzetünket is nevelné, ha a mi ösünknek, Kalvinnak emelnék szobrot, emlékeztesse ez ne csak hiveinket, hanem másokat is, hogy Kálvin volt és él!

Dr. Jászi Viktor az alább közlendő és eredetiben elfogadott határozati javaslatot pártolja, mert csak Kálvin neve alatt lehet méltó emléket létesíteni.

Kimondotta erre a nagy értekezlet egyhangulag, hogy a Kálvin emlék eszméjét helyesli és a terv megvalósítására egy 100 tagu nagy bizottságot alakít, melynek védnökei az egyházkerületi elnökség, elnökei: Veszprémi Zoltán főispán, Kovács Gyula alispán, Kovács József polgármester. Alakított továbbá végrehajtó bizottságot, melynek elnöke Domahidy Elemér, tagjai: Szele György, Jánosi Zoltán, Veér György, Dr. Magos György, Oláh Károly, Komlóssy Arthur, id. Kardos László, Dr. Tüdös János, Márk Endre, Dr. Kenézy Gyula, Somogyi Pál, Dr. Jászi Viktor, Dr. Ferenczy Gyula, Dr. Barcsa János Csurka István és Kovács László.

Megbizta a végrehajtó bizottságot, hogy a gyűlésre a társadalmi mozgalmat indítsa meg, s forduljon a tiszántuli ref. egyházkerületi gyűléshez erkölcsi támogatásért, s az emlékmű méreteiről és természetéről a társadalmi mozgalom eredményéhez képest később tegyen javaslatot a nagy bizottságnak.

Tudósító.

Nyílt válasz

Kocsis József hozzam intézett nyílt levelére.

Igazán sajnálom, a nyílt levelet is, a rá adandó választ is. Kár az időért és a papírért.

De ha úgy akarta az én szeretett lelkéztársam és régi jó barátom, hogy az ő egyháza dolgot, a nyílt piacra vigyük, én nem tehetek róla, de bizonyos tekintetben, erkölcsi kényszerhelyzetbe hozott s válaszolnom kell. S hogy kicsinyes személyeskedés ne legyen, igyekszem *általánosítani a tárgyat* így talán elnézhetőbb lesz.

A mit a sonkádi egyházra vonatkozó jkönyvben megírt a bizottság, azt én szívesen magamra vállalom és abból egy betűt sem vonok vissza. Meg szoktam gondolni előre, a mit papírra vetek. Kocsis Józsefet is úgy szeretem ma, mint ezelőtt. Az O. R. L. E.-t sem gyűlölöm és nem is gyűlöltem egy pillanatig sem. Senkit és semmit nem gyűlölök. Ily alacsony érzést sem tűrök szívemben. Én tényeket szoktam vizsgálni s egyének viszonyát a tényekhez s e viszonyt megállapítom tehetségem szerint s a mint látom a hatást, vagy eredményt, úgy jelzem. Ezen jelzésem lehet hibás az olyan ember előtt, aki más látószög alatt nézi a dolgot, de ez nem szeretetlenség.

Most is azt mondom, hogy a Kocsis József által készített segélykérvény rendetlen volt, de hát majd mindenik kérvény rendetlen volt. Hogy miért volt rendetlen? erről érdemes volna higgadtan tárgyalni,

közhaszonra. Lehet, hogy fogok is egynémelyeket elmondani majd. Hogy a Kocsis Józsefé különösen is miért volt rendetlen? ezt jeleztem azon megjegyzéssel, „mert lelkész az O. R. L. E. ügyével és az országos beszerzési szövetkezet munkálataival van elfoglalva.“

Ez egy tény. A ki ismeri Kocsis József tevékenységét és buzgalmát, főként az országos beszerzési forrás ügyében, az egészen természetesnek találja megjegyzésemet. Hiszen arra sem tudott legalább egy óráskát szakítani, hogy egyháza ügyében és érdekében tárgyaljon a bizottsággal. Neki menni kellett. S ha én úgy látom most is az ő országos dolgát, hogy abból sem senki egyházának, sem családjának, sem országos fogyasztóknak, semminemű megfogható hasznunk nincs és nem is lehet: ebből nem következik, hogy *kartársi és baráti szeretet* nincs bennem. A szeretetről nekem más fogalmaim vannak. A barátságról is Krisztus mutat nekem igaz utat és azon haladok, tekintet nélkül emberek tetszésére, vagy nem tetszésére. A *szeretet* szó Krisztusi tartalma sokkal mélyebb és magasabb, semhogy ezt a személyi érdekek kicsiny és sokszor kicsinyes mértékével megmérni lehetne. Én hálával fogadok minden utbaigazítást. Senki sem tehet nagyobb jót velem, mintha gyarlóságaimra, hibáimra figyelmeztet. Megértem már annak belátására, hogy az ember legjobb barátját is, legveszedelmesebb ellenségét is, önszívében hordozza. És aki tiszta látásra segít engem az az én legjobb barátom. A ki az én lelki erőmet fokozza, az az én mentőm. Ilyen elveimből kifolyólag tettem én ama megjegyzést Kocsis József barátom ténykedésére, személye és ügye iránt való szeretetből. Sajnálom, ha ő nem így veszi. Mert hiszen az kétsébevonhatlan tény, hogy minden lehetőségnek határa van. Bizony, sem figyelmünk, sem kezünk nem ér a végtelenig. Az országos beszerzési forrás érdekszálai: iparosok, kereskedők, fogyasztók ezrei, az ország területéről, mind a sonkádi lelkészlakban futnak össze; onnan mennek szét a számanélküli felhívások, plakátok, utbaigazítások és a többi. Tessék mindezeket bárkinek elgondolni, aztán ha látott valaha ilyenü üzletet s hogy mindezt egy ember viszi, a kinek családja is van, egyháza is az O. R. L. E.-nek is tevékeny választmányi tagja: mondhatja-e komolyan, hogy alap nélkül tettem ama kifogásolt megjegyzést.

Kocsis József barátom egy ország javát akarná előmozdítani s szinte feledni látszik, hogy első sorban egyházunknak vagyunk elkötelezve. Én legalább úgy érzem hogy még családunk is, egyházunk aztán következik. Ha marad felesleges időm, felhasználom családomnak, községemnek, egyházmegyémmek, s így tovább ha igénybe venni óhajtják időmet és tehetségemet, de különben minden időm, minden tehetségem egyházamé. Ez az én elvem és gyakorlatom. S azt hiszem ha minden egyén munkaköre teendőit igaz hűséggel igyekeznek beteljesíteni s nem rágná majd át a hiuság és diicsvágy bizony, nyugodtabb és boldogabb volna népünk is, magunk is.

Mindez pedig nem ezt teszi, hogy én elitélek valakit is, ilyenekkel nem foglalkozom, csak a dolgok összeköttetéseit keresem a magam lelke szerint.

Életutamat egy fény világítja meg, „a ki megvilágosít minden e világra született embert.“

Emberek itéletét tiszteletben tartom, de van annál magasabb is.

Andrássy Kálmán.

K Ü L Ö N F É L É K .

— **Kereszt a budapesti egyetemen.** A klerikálisok becsvágya a budapesti magyar kir. tudomány egyetemet a felvilágosodás Golgotájává és felekezeti-faji tumultusok színhelyévé tenni. Ebben a törekvésben számítanak a Bethlen Gábor ifj. egyet. buzgó közreműködésére is. Bizonytalán tévesen, mert ez az ifjusági egyesület, mely a Galilei-kör ügyében elébe tette a hazafiságot a protestantizmusnak, most nem lehet annyira következetlen, hogy a magyarság érdekeit feláldozza. Protestánsnak nem nagyon erős protestáns, legyen tegalább erős magyar. Ez is valami ebben a koalíciós világban.

— **Az Orle. választmányi ülése Kolozsváron** Várakozáson felül szépen sikerült ez a választmányi gyűlés, mely fordulatot jelent az Orle. történetében. A márc. 29-i ismerkedő estén a választmányi tagok mellett sok erdélyi egyházkerületi lelkész és az Orle. iránt várakozó álláspontot elfoglaló theol. fakultási tanárok is megjelent. A fehér asztalnál egymásután keltek fel a jelesebbnél-jelesebb szónokok, a kik a napirend pontjait s főleg az alapszabályok megerősítésének ügyét tárgyalták. A magas színvonalu hozzászólások után egyetemesen kialakult az a nézet, hogy ez az ütközés kövéül szolgáló alapszabályokat vissza kell kérni és inkább minden alapszabály nélkül ad hoc congressusok által kell működni, s úgy az alapszabályok miatt duzzogó Orle. ellenes testvérek ellenzését, mint és hivatalos egyházi főhatóságunk jelentkező feltékenységét ez által kell megbékíteni. Másnapon a fakultás disztermében ének és rövid fohász után kezdődött a gyűlés, az elnöknek a nehéz kérdéseket érintő bölcs és emelkedett megnyitójával, mely általános tetszéssel fogadtatott.

Erre következett a meglepetés, a kolozsi egyházmegye egyházi értekezletének üdvözlete, melyet díszes küldöttség élén Nagy Károly ref. fakultási igazgató tolmácsolt s melyben Szadeczky Lajos egyet. tanár főgondnok ért. elnök is részt vett. A tárgysorozat első pontja az alapszabályok kérdése volt, melyek vissza vonása elhatározott. Azután a Kálvin jubileum kérdése került szőnyegre. Az Orle. a mult évi nagygyűlésén elhatározta hogy küldöttséget küld Genfbe, azok jelentését kinyomatja. Most pedig abban is intézkedett, hogy ez évi nagygyűlés alkalmából, melyet Debrecenben kíván tartani, Kálvin emlékünnepelet rendez jubileumi istenitisztelettel és

azután emlékbeszéddel. Az istenitiszteleten Haypál Benő lesz a szónok, az emlékbeszéd tartására pedig főt. Eröss Lajos a tiszántuli egyházkerület püspöke kéretik fel. Az is határozatba ment, hogy a Kálvin-jubileum céljaira pályázat útján alkalmas egyházi beszéd irassék. A pályamű jun. 1-re adandó be a titkári hivatalnál. A legjobb mű az Orle. dicséretével és koszorújával jelenik meg és a szerző tulajdona marad. Ezen kívül látható emléket is óhajtunk emelni Debrecenben egy Kálvineumot, mely az elhalt lelkészek árváit befogadja és az élők gyermekeinek tanítását lehetővé tegye. A liberalis jellegű napilap kérdését tárgyaltuk ezután. Vörösmarthy István országos képviselő hajlandó egy ilyen krajcáros napilapot kiadni. Az Orle. pedig e lapnak tagjai és a nép körében való elterjesztésére nyujt segédkezet. Várjuk tehát magát a lapot, mely beszélni fog magáért s mely az Orle. vezetése és védnöksége alatt lép a világba. Nagy szó ez. A lelkészi fizetések rendezése ügyében a zsinati törvény ígéreteinek megvalósítását kérjük ma is. Az egyházalkotmányi kérdésekkel a lapban ohajtunk foglalkozni. A Kovács László szép felolvasása zárta be a napirendet, melyet lelkes nagy közönség, a fakultás hallgatói s nagynevű világjak, mint Szadeczky Lajos egyet. tanár hallgattak végig. Délfelé az elnökség és a választmányi gyűlés küldöttsége tisztegett az erdélyi egyhker. nagyérdemű püspökénél főt. Kenessey Béla püspök urnál, a ki meleg szeretettel fogadta a küldötteket, kiknek szónoka dr. Baltazár Dezső a ni szeretett elnökünk volt. A főt. püspök ur lekötelező szivességgel válaszolt s ezt a jóindulatot koronázta ünnepi ebéden való elnöklésével és elragadó apostoli ihlettől áthatott felszólalásaival. Az ebéd, melyet Nagy Gábor vendéglős hitsorsosunk adott magyar bőkezűséggel szolgáltatott fels a Központi Szálloda zsufolásig megtelt nagy termében folyt le s páratlan élvezetet nyujtott. A legjobb szónokok adtak itt egymásnak találkozót, a kik között a pálmát a kolozsvári fakultás tanárai és mindenekfelett Kenessey Béla a püspök nyerték el, kit percekig tapsoltak. Kolozsvár történelmi emlékeinek és nevezetességeinek megtekintése zárta be ezt a szép napot, melynek visszhangja most is megdobbantja sziveinket.

— **Segédlelkészek állami fizetés-kiegészítése.** A magyarországi ref. egyház egyetemes konventjének felterjesztésére a vallás és közoktatás ügye miniszter leiratot intézett a konvent elnökségéhez, amelyben felkéri olyan kimutatás felterjesztésére, mely kitünteti, hogy a

konvent főhatósága alatt hány 1908 január 1-től rendszeresített segédlelkészi állomás van, hol vannak ezek az állomások szervezve s végül mekkora állami kiegészítésre volna szükség, hogy azok a segédlelkészek, kik a jelzett állomásokon alkalmazva vannak, minőségük szerint az 1000 illetve 800 koronás jövedelmet elérhessék. Mivel azonban a konvent ez újabb felterjesztése alapján rendezendő fizetés kiegészítés hosszabb időt vesz igénybe, mint ameddig a vallás és közoktatásügyi tárca-költségvetés kezelésére vonatkozó szabályok szerint, az 1908 évi költségvetési hitelt igénybe venni lehet, a miniszter értesíti a konvent elnökségét, hogy a nevezett törvényjavaslat alapján és a segédlelkészek tekintetében megállapítható igények költségeinek fedezésére egyidejűleg 40.000 koronát folyósított. Felkéri azonban a konvent elnökségét, hogy addig, míg a törvényjavaslat törvényerőre emelkedik és az ügyet elintézi, ezt a folyósított összeget az elnökség csak mint letétet tekintse és kezelje.

— **A lelkészek árvái ak káplántartási-dij segélye.** A ref. egyetemes konvent elnöksége annak idején felterjesztést intézett a vall. és közoktatásügyi minisztériumhoz, amelyben felkérte, hogy ne csak a lelkész özvegye hanem özvegy nem léteben a lelkész árvái részére is adassék káplántartási díj. A vallás és közoktatásügyi miniszter értesíti a konvent elnökségét, hogy az 1908. évi XIV t. c. végrehajtására rendelt államköltségvetési hitel esupán a kognuás lelkészek mellett rendszeresített segédlelkészek javadalmi hiányainak pótlására van rendelkezése atalány adásával történik, továbbá amennyiben a konvent az atalányt aképpen tudja kezelni, hogy annak keretében az említett árvák érdekei is méltánylásra találhatnak, ezidőszertint nincsen kifogás az ellen, hogy az atalányból az árvák is segélyeztesenek.

— **Az Egyetértés** egyike a legrégebb magyar lapoknak. Fennállásának hosszú ideje alatt teljesen megkedveltette magát a magyar intelligens közönséggel, úgy hogy ma az Egyetértés a legolvasottabb és a legelterjedtebb politikai napilap. Ezt az óriási eredményt pompás tartalmával, kitűnő hirszolgálatával és azokkal az elsőrangú összeköttetésekkel szerezte meg, amelyek a révén memcsak a magyar lapok között lett a legelső, hanem a legnagyobb külföldi lapokkal is fölveheti a versenyt. az „Egyetértés” teljesen ingyen kitűnő vasárnapi mellékletet nyújt olvasóinak, amely az aktuális eseményekről közöl gyönyörű képeket és elsőrangú hazai és külföldi íróktól hoz szépirodalmi dolgozatokat. Aki

tehát az „Egyetértés”-t járátja, az nemcsak egy kiváló magas színvonalon álló napilapot kap, hanem egyúttal pompás szépirodalmi képes hetilapot is. Az „Egyetértés” előfizetési ára: egy évre 28 k. félévre 14 k. negyedévenként pedig 7 k. Mutatványszámot kívánatra szívesen küld az „Egyetértés” kiadóhivatala. Budapest, VI. Eötvös utca 32.

— **Az egyetemes konvent Kálvin jubileumi emlékfüzete.** A református konventtől kiadott népszerű Kálvin-füzet, melyet S. Szabó József, debreceni főiskolai tanár irt, hovatovább nagyobb kelendőségnek és elterjedésnek örvend. A népszerűen irt tartalom mellett a füzet szép képei is elősegítik annak a kelendőségét. Az ára 20 fillér valóban csekélység s a cél, melyet szolgál a legnemesebb. A konvent egy jótékony egyházi célú jubileumi Kálvin-alapot óhajt jövedelméből létesíteni. Járuljon hozzá minden magyar református ember a maga 20 fillérével e jubileumi alap megteremtéséhez! Ez a legkevesebb, amit az ünnepi esztendőben tennie kell! A lelkészek, tanítók, előjárók buzgólkodjanak első sorban ebben az ügyben. A füzet immár második kiadásban jelent meg, még szebb külső kiállításban és jobb papíron, mint először. A Kálvin fali arcképének a készítése is folyamatban van. Ezt az arcképet nagy körültekintéssel, gonddal állítják elő s arra törekednek, hogy a sokféle Kálvinkép közül a legszebbet sokszorosítsák. Néhány hét múlva a képek elkészülnek. Egy darab ára 40 fillér. Megrendelhető úgy a Kálvin-füzet, mint a Kálvin-kép a dunántuli ref. egyházkerület püspöki hivatalában Komáromban.

— **A valláskülönbség nélkül működő, az elzüllésnek kitett árva gyermekek megmentésén fáradozó Nagypénteki reform. társaság női osztályának elnöksége,** az intézmény kötelékébe tartozó 72 árvája javára e hó 9-én nagypéntek ünnepén a székesfőváros összes református templomaiban és imaházaiban gyűjtést rendez, melynek sikere érdekében ezen az uton is fölkeri a nagyérdemű közönséget és a hiveket a kegyes adakozásra. Egyben fölkeri az összes vidéki református egyházakat és a nagy. lelkész urakat, hogy ők is rendezzenek nagypénteki templomi gyűjtést s a begyűlt adományt, vagy legalább annak egy részét, a társaság gondnoki hivatalába Budapest II. fő-utca 71. II. beküldeni kegyeskedjenek. A gondnokság minden postai uton beérkezett összeget, — bármily csekély

legyen is az — hálával vesz s azonnal nyugtáz is.

— **Vetélytársak.** Regény. 1 kötet. Irta: **Gagyi Dénes.** Kiadja Singer és Wolfner. Budapest. Ára 3 kor. Gagyi Dénes nevével többször találkoztunk mostanában a napi lapok tárca rovatában, természetesen hát ha első nagyobb munkájának megjelenése alkalmából a legnagyobb érdeklődéssel fordulunk felé. És ez érdeklődést a Gagyi regénye meg is érdemli. Az új földes ur motívumai vannak benne feldolgozva, a magyar föld s a magyarság szerelméről vagy vonzó erejéről szól benne az ének. A bájos szerelmi történet mely körül a regény szövődik még kedvesebbé teszi e munkát, melyet mi magyar kálvinisták kétszeres örömmel fogadhatunk. Az íróért is, kit szívesen köszöntünk, a munkáért is, mely a magyarság hódításáról beszél és a magyar kálvinizmus méltatásánál is, melyről egy vérbeli magyar írónak soha sem szabad megfejtenie. Gagyi Dénes művét bátran ajánljuk olvasóinknak, könyvtárainknak és különböző köreinknek. Nem fognak benne megesalódni.

— **Halálozás.** *Batta Béla* a máramarosszigeti ref. főgymn. h. tanára múlt hó 28-án, életének 24-ik évében Budapesten hosszas és gyötrelmes szenvedés után elhunyt. Batta Béla középiskoláit Vácon végezte, ahol édes atyja fogházi lelkész volt. Egyetemi tanulmányait Budapesten ahol a tanári alap- és szakvizsgát jeles eredménnyel állotta ki. Alapos képzettsége s a tanári pálya iránt erzett szeretet sokra hívta volna, ha tüdő baja, mely ellen hiába keresett gyógyulást korán sirba nem dönti. A máramarosszigeti ref. főgymnasiumhoz a múlt év őszén választott, de csak január végéig volt képes tanítani, amikor régi betegsége ágyba döntötte, míg a napokban szenvedéseitől megváltotta a halál. Béke hamvaira.

— **Uj orgona.** Bódvavendégi ref. egyház temploma részére az előnyösen ismert és közel ötven év óta fennálló Ország Sándor és fia rákospalotai (Budapest mellett) orgona és harmonium gyáros cégnél új orgonát rendelt. A mű a legújabb csőrendszer szerint készül és a pünkösdi ünnepekre lesz felállítva és a használatnak átadva.

Felelős szerkesztő:

Dr. Ferenczy Gyula.

Löfkovits Arthur

— óras, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u. —

Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok, kannák alkalmi ajándékok

nagy raktára.

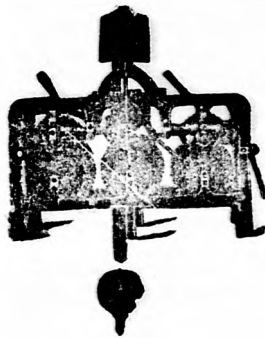
A református egyházak szállítója.

Toronyórák

palota-, varosházi-, gyári- és lak-tanya berendezését a legelőnyösebben eszközli

Mayer Károly utóda
Müller János
első magyar óragyár

= gőzerő berendezéssel =
Budapest, VII., Csömöri-u.
50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Debreceni Protestáns Lap könyvnyomdája

elvállal mindennemű nyomdai munkát, u. m.

Táblázatokat, Alapszabályokat, Könyveket,
Műveket, Béli meghívókat, Névjegyeket,
Röpiratokat, Adó könyvecskéket, Lapokat,
Termény-, Pénz-, Magtárkezelési ivateket,
Lakodalmi kártyákat Stb.

Orgona - Harmoniumok.

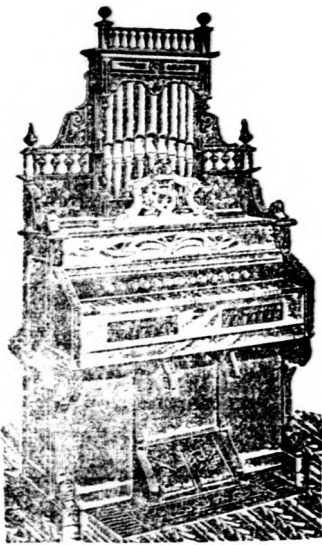
A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyártmányú amerikai rendszernek elmés szerkezete elővárszol, önmagának zeng dicséretet. 65 forinttól minden árban kapható.

Első magyar — villamos erőre berendezett — hangszergyár.

Stowasser J. cs. és kir. udvari hangszergyáros, a m. kir. zene-akadémia, színházak, művészek stb. szállítója

BUDAPEST, II., Lánchid-utca 5.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű összes húros-, vonós- és fuvó-hangszereit, szakértői és feltétlen szolid árak mellett.

Hangfokozó-gerenda mely által bármely hegedű, gordonka beillesztése után sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe hangfokozó-gerenda 4 frt. Kezesség minden egyes hangszernél.

Legnagyobb gyár és raktár.

Saját találmányu (Rákóczi) **Tárogató**; általánosan elismert legjobb, mely tökéletes solo hangszerré általam konstruáltatott iskolával 35 forinttól feljebb.

Az összes hangszerek javítása különleges, szakszerű pontossággal, jutányos árban; kezesség minden egyes hangszernél. Árjegyzék minden egyes hangszerről külön, kivanatra bérmentve küldetik.

— Kivitel nagyban és kicsinyben.

Nem kell többé
10000 frtos régi hegedű.

REMÉNYI MIHÁLY

mű-hegedű készítő

a magy. kir. zeneakadémia házi hangszerésze legújabb találmánya a „Hangfokozó gerenda” annak bármely hegedűbe, vapy gordonkába illesztése után az sokkal jobb nemesebb és erősebb hangot kap.

Kezesség minden egyes hangszereért, Reményi sajátkészítményű új hegedűi pótolják a drága mesterhegedűket, miután a legnagyobb hangversenyteremben megfelelnek bizonyítékul annak, hogy **GEYER STEFI** a legnagyobb hegedűművész a Vigadó nagytermében egy Reményi-féle új hegedűn sikerrel hangversenyezett.

Hegedű tisztítási és javítási műterem

BUDAPEST, KIRÁLY-U. 38. SZÁM.

Zenekarok felszerelése a legmérékeltebb árakon.

Költségvetés díjtalan.

Ne vegyen semmiféle hangszert, míg Reményi legújabb árjegyzékét el nem olvasta.

Nagy raktár az összes és hurokban. — Régi hangszerek vétele és becserélése. — Ezen lapra hivatkozva minden hangszerről külön-külön árjegyzék küldet

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és diszműves üzlete

DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, diszműcikkben és bőrmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

Anyakönyveket, tartós jókötésben Szent Bibliát és emléklapokat különleges diszkötésben jubileumokra.

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas. **Kéziratok** befoglalására táblákat, melyek a szószéken vagy temetéseknel előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számos szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkre nézve azonnal szolgálók, — számítások a különleges munkákhoz, — mint *Disztáblák, Emléklap és aranykönyveken, rajzokkal, kivanatra izletes stylusban, levéltári okmánytartók.*

Novotny Antal

harangöntőde és vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlyukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hegedűhöz hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hang-

guak, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 461 kgros régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákat, régi harangok lyet nekkel való újra szerelését és vertvas-harang állványokat.

Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. — Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy éremmel kitüntetve.

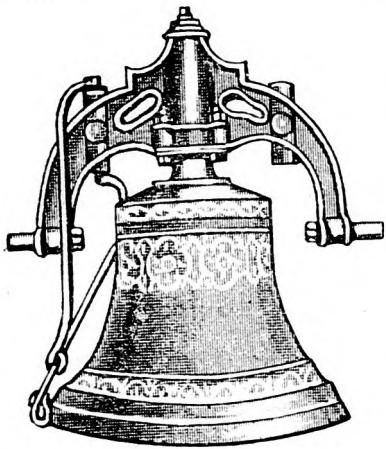
Baktai EGRY FERENCZ

Kisgejőcön, (Ung m.)

ajánlja harangjait és vas harangállványait.

A műhely alapított az 1793-ik évben.

Kitüntetve a Milleniumi kiállításon, Hódmezővásárhelyen, Pécsen és az országos Iparegyesület által Budapestben. Ezenkívül nagyon sok elismerő és köszönő irat által amelyből egy, a kiállító b. engedelméből itt közöltetik

Igen tisztelt Egrý ur!

Mellékelve küldöm a tibal harangárát, hangja rendkívül imponál. Nagyon köszönöm, hogy ily szépen elkészíteni sziveskedett — Sirtam örömben. mikor hatalmas hangját először meghallottam. Ott faluban vannak ott híveink s mind az ötben meghallották a remek harang zugó éreceségét.

Remélhetőleg a templom is mihamar kész lesz és felszentelhetjük azt. E sorok utján ezennel meghívom a szentelésre, remélem lesz szerencsém ott a harangöntés művészet és lelkes kálvinista embert is üdvözölhetni. — A viszontlátás reményében a legszivesebben köszönti Budapestben (Veres Pálné-utca 26.)

Özv. báji Patay Gyuláné. Szatmáry Király Anna.

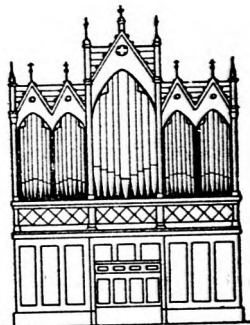
Orgonagyár.

villamos gépekkel berendezve

Rieger Ottó

Budapest, VII. Garay-u. 48.

császári- és királyi udvari szállító.

A bécsi és párisi kiállításon valamint a pécsi országos kiállításon kitüntetve.

Legolesőbb árban és kedvező fizetési feltételek mellett szállít kiváló tiszta légnyomású csőrendszerű (pneumatikus) és villamos tartós, nemeshangú orgonákat.

Rieger orgonagyárai 36 évi fennállása óta 1500 orgonát szállítottak.

Tervezetek és rajzok díjmentesen.

Sesztina Lajos

vaskereskedése

DEBRECZEN, Piacz-uteza 23. sz.

Fegyvertöltény-hüvelyek :

Lefauchaux és Lancaster barna, szürke, zöld.

Hüvely dugasz, réz-gyutaes.

Revolver és Flaubert töltények. Ólom-sörét.

Revolverek, Flaubert-fegyverek.

Szétküldés 5 kilós postacsomagokban.

Vaskályhák fa- és szénfűtésre.

Meidinger, Kräder és Friedlandi kályhák.

Főzőkonyhák.

Figyelem!

Szőlőoltványt, szőlőveszszőt ne rendeljen addig, míg tőlem árjegyzéket nem kér! Gyökeres oltványok ezre 140 korona, Delaware ezre 100 korona.

Czim :

Szigyártó Nagy Mihály

Felsőseged, Somogy megye.

Telefon 292.

Telefon 292.

Központi
d r o u g e r i a

Debrecenben, Piac-utca (Városház-épület)
Telegdi K. Lajos fele üzlethelyiségben

M E G N Y I L T

Legjobban felszerelt gyógyáru raktár gyógyszerek
eredeti kereskedelmi áron, kézi gyógyszerek a
háznál eredeti áron.

Nagy választék!

Valódi angol tea, rum, francia cognac. Illatszerek,
szappanok. körömápoló szerek. Fogkefék, fog-
paszták, szájvizek és fogporok, Hajfesték, fésűk.
Bel- és külföldi különlegességek, betegápoláshoz
szükséges cikkekben.

Telefon 292.

Telefon 292.

MÜHLE VILMOS

cs. és kir. udvari szállító

T E M E S V Á R .

Mag-, Növény-, Rózsa- és Fa-
Nagytenyészetek.

(Növelési terület 94 hold.)

Világkivitel

A legjobb magvak. **A** legnemesebb
csemetefák. **A** legszebb diszfák,
== cserjék, rózsák, fenyők. ==

Kertészeti kézikönyv dilettánsoknak.

Dus főárjegyzék ingyen

Telefon 292.

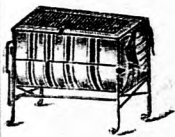
Telefon 292.

Uj papi diszegyenruha!

Az 1908. évi Október hó 5-én tartatott Orsz. Lelkészegyesületi gyűlés Budapesten elhatározta, hogy a lelkészi kar részére a már ismertetett s időszerűsége folytán nélkülözhetetlen diszes egyenruhát ajánl ünnep alkalmankor való viselésre, hogy az egyházi méltóságot jobban kiemelje az egyforma külsőben rejlő erőt és az összetartozandóságot fokozza. Nemes Mihály történelmi festőművész az O. R. L. E. megbízása folytán tervezett ilyen diszes tógát, övvel; palástot kun-süveggel. Ezen tervet az Orle. elfo adta s tagjainak ajánlotta. **Szántó József** papi szabó első hmvásárhelyi Ezen diszes ruhákat diszmagyarruha készítő, szabó mester stilszerűen és a legjutányosabb árban készíti. Egyházkerületi és egyházmegyei gyűlésekre elmegy saját költségén. Bemutatja ott a minta ruháit s a megrendelőknek mértéket vesz. Vagy mérték megküldése esetén is eltudja készíteni azt. Pontos kivitelért szavatol. Fenti ruhákat készíttetni óhajtó érdeklődőknek bővebb felvilágosítást ez ügyben képes árjegyzéket mértékvételi magyarázattal ingyen és bérmentve

Szántó József szabómester nyujt,
Hódmezővásárhelyről.

Nyomatott a Debr. Prot. Lap könyvnyomdájában.

TÓTH GYULA

Debrecen, Piac-utca 20.

Budweisi és honi gyártmányu porcellán, valamint Meidinger köpeny és öntött

vaskályhák.

Minden szerkezetü vas- és porcellánburkolatu konyhák. Multiplicator hőfejlesztő kályhabetétek, vadászfegyverek és felszerelések, revolverek, hüvelyek és töltények

Lőporáruda.

Ujdonság! Browning-rendszerü ismétlő fegyver

190. minta.

Szén- és fakosarak, melegvédők, fürdőkádak, vasbutorok, gyermekszékek és kocsik, mosdókészletek, fényezett konyhafelszerelések, gépmangorlók és faesarók, gummi átvonattal

CLAYTON & SHUTTLEWORTH
Budapest, Váci-körút 83,

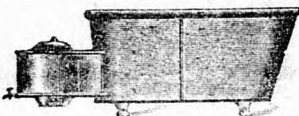
által a legjutányosabb árak mellett ajánlatnak;

Locomobil és gőzcséplőgépek,

szalmakazalozók, járgány-cséplőgépek, lóhere-cséplők, tisztító-rosták, konkolyozók, kaszáló- és aratógépek, szénagyűjtők, boronák, sorvetőgépek, Planet Jr. kapálók, szecskavágók, répvágók, kukoriczamorzsolók, darálók, őrlőmalmok, egyetemes acél-ékek, 2- és 3-vasu ékek és minden egyéb gazdasági gépek.

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

Képviselőt és
bizományi
raktár

Laczká László

géplakatos mester
Debrecen,
II. Bethlen-utca 48. sz.

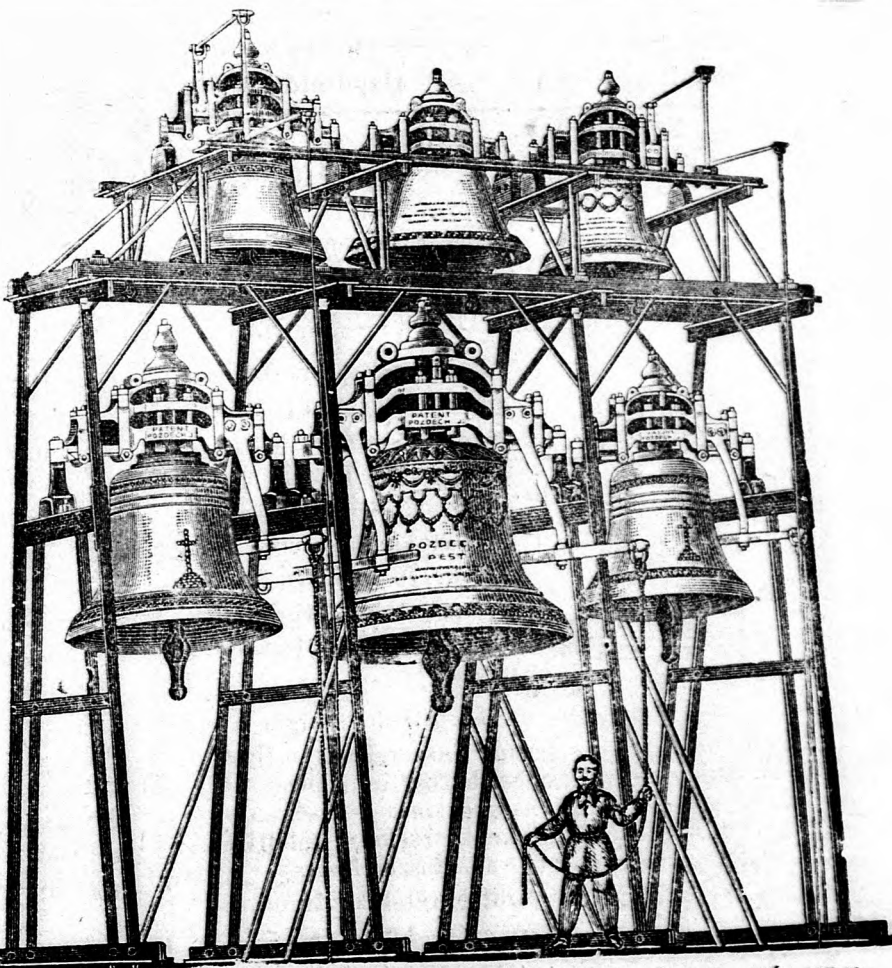
Pozdech József utóda Thury Ferencz

BUDAPEST, VI. Lehel-u. 8. a.

Alapítottatott 1847- ben.

Harang és örcöntőle. Fuvógyár Lópatkógyár. Nagy szerkovácosság.

Elvállal minden nagyságú harang-öntés és oly új modorú harang-felszerelést hogy a harangok használata a koronába való fordítás által tizenkétszer helyesreélhető legyen, mi által a kikopás csak kis mértékben következhetik be s így a harang a megrepedéstől megóvatik; a harang húzásához pedig a régi módszerellenében csupán negyedrészes erő kivántatik, tehát egy ember maga egyszerre több harangot is. Készít a gyár vertvas harangállványt is, mely a tornyot a rázkódtatástól teljesen megóvjá s tekintettel a harangállvány szerkezetére tűz esetén a harangokat az olvadástól megvédi; új, rendszerü szerinti régi harangok új modorú felszerelését is elvállalja, valamint meglévő harangokhoz új, összhangzatban aharangokat önt. Régi harangokat készpénz gyanánt elfogad s az árakat úgy az öntésekért, valamint az állványokért legjutányosabbra szabja és fizetési föltételeket isen ged. Kivánatra pedig fölvilágosításokkal készségesen szolgál. Nagyobb harang öntetett és föl szereltett az általunk fölállított rendszer szerint, 1650 darab, vas-állvány pedig 750 darab, a melyekből következő helyiségek részére szállítottunk Hajdu és Biharvár-megyék területén u. m. Hajdu-Nánás, Hajdu-Dorog, Hajdu-Böszörmény, Hajdu-Hadház, Hajdu-Szoboszló, Balmaz-Ujváros, Püspök-Ladány, Nádudvar, Debrecen, Mike-Pércs-Derecske, Bagamér, Báránd, N.-Várad, N.-Szalonta, N. Bajom, N.-Léta, N.-Szántó, Berettyó-Ujfalu, Szaká-Ér-Diószeg, Ér-Endréd, Ér-Mihályfalva, Ér-Hatvan, Bihar-Püspöki, Kis-Marja, Mező-Keresztes, Csermő, Fűzes-Gyarmat, Mező-Gyán, Mező-Kövesd, Po-csaj, Gálos-Petri, Tisza-valk, Tisza-Lucz, Arpád, Erdő-Gyárok, Hosszu-Pálvi, Bihar-Diószeg Fekete-Bátor, stb.

Király balzsam Köszvény és csusz ellen.

☪ ☪ Legujabb gyógyszer. ☪ ☪

Ezen balzsam legujabb gyógyszer úgy belsőleg, mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. Király-balzsam készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznél legyen, mert úgy belsőleg, mint külsőleg kitűnő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgörcsnél csikarásnál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják köszvénynél csuznál továbbá meghülesknél, fog és fejfájásnál pár perc alatt hat. Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz lehellet szagtalanításra 1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6 kor. 5 fill. Utánvétellel bérmentve.

Magyar ember nem használ mást csak a híres

Hajdusági pedrót !!

mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes bajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos

Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K. 65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany egyszerű” gyógyszerháza a hol mindenn bel- és külföldi gyógyszerkülönlegességek erdetti árakban szerezhetők be.

Alapított 1840.

Alapított 1840.

Hönig Frigyes

gőzüzemre berendezett harang és ércöntője, szivattyúgyár

ARAD, RÁKÓCZI-UTCA 11—28. SZÁM.

Ajánlja es. és kir. szabadalmazott harangjait, melyek bármely más haranggal szemben egy azon hang előállításánál 3—46% suly és ármegtakarítás éretik el. Kitűnő jó hang és tartóságáért több évi jótállás.

Legkedvezőbb fizetési feltételek.

Forgatható és igen könnyen lóditható vas harang fölszerelések, melyekkel egy ember több harangot huzhat és tűzmentes vas-árványokkal. Régi harangoknak vas-szerelésre ala kitását, avagy azoknak esekély fölülfizetés mellett új harangokkal való fölszerelését.

Képes árlapok és költségetések kívánatra ingyen és bérmentve küldetnek.

1890-ben a legnagyobb állami éremmel itel üntetve.

ORGONA !!

Nagyváradon, fő-utca 51/15.

ÚJ ORGONÁKAT

készíték a legujabb pneumatikus csőrendszer szerint, golós-ládával. Biztos működéséért még a legnedvesebb templomban is kezeskedem.

ORGONÁIM az elképzelhető könnyedségű játszás-móddal birnak és mindamellett az egyes sipok a leggyorsabb játszás mellett is **precizen** azonnal megszólalnak.

Elvállalok továbbá

régi orgonákat átalakítás, javítás és hangolás a legjutányosabb árban.

ORSZÁGH ANTAL

orgona készítő.

Orgona és Harmonium gyár

Gőzerő hajtás és saját villamos világítással berendezve.

Országh Sándor és Fia

cs. és kir. udvari szállító

RÁKOS-PALOTA, Budapest mellett.

Az 1885. évi országos kiállításon „nagy diszoklevéllel” (első díj) és „Ferenc József lovagrenddel”, az 1904. évi veszprémi kiállításon „arany éremmel” (első díj), az 1906. évi kassai kiállításon „diszoklevéllel” (első díj) kitüntetve, azonkívül számtalan kitüntetés és elismerés.

Ajánlják kitűnő hangú és szerkezetű, főleg a legujabb légnymatu (pneumatikai) orgonákat, melyek rendkívül könnyű játékmód és a változatok egyszerű kezelése mellett, az időjárás minden viszontagságának ellenállnak. Szolid munka és jutányos árak. Kisebb orgonáink készletben vannak. Eddig 700-nál több új orgona lett szállítva. Raktáron kitűnő hangú harmoniumok minden nagyságban. Harmiumok tetszésszerinti rajz és változat összeállításal rendelésre készülnek.

Arjegyzék és részletes tervezet kívánatra díjmentesen küldetik.